

Дигиталната трансформация в преподаването по международен бизнес: проблеми и решения

Ирена Николова

Digital transformation in international business teaching: problems and solutions

Irena Nikolova

Abstract:

Digital transformation in education has accelerated significantly during and after the coronavirus pandemic. The challenges for teachers and their teaching methods have increased, especially after the generative artificial intelligence was introduced. Teaching in international business is not excluded from the general trends in education as some specific problems related with the content and methods in presenting information are reviewed.

The problems associated with the teaching in international business as a result of the digital transformation are summarized, and specific solutions are proposed for their resolving in terms of the present situation.

Keywords: artificial intelligence (AI), teaching methods, international business, students

For contacts: Assoc. Prof. Dr. Irena Nikolova, New Bulgarian University, inikolova@nbu.bg

ВЪВЕДЕНИЕ

Дигиталната трансформация в образованието се ускори значително по време и след пандемията от коронавирус. Предизвикателствата пред преподавателите и техните начини на преподаване се увеличават, особено след въвеждането на генеративния изкуствен интелект. Преподаването по международен бизнес не прави изключение от общите тенденции в образованието, като се наблюдават и някои специфични проблеми, свързани със съдържанието и подходите при представяне на информацията.

В доклада се обобщават проблемите, които възникват в преподаването по международен бизнес в резултат на дигиталната трансформация и се предлагат конкретни решения за техното преодоляване спрямо съществуващите условия към момента.

ИЗЛОЖЕНИЕ

Съществуват различни определения за понятието „дигитална трансформация“, като за настоящия доклад се приема следното определение: „Това е процес на фундаментална промяна, която се дължи на иновативния начин на прилагане на дигитални технологии, и едновременно с това е съпътствана със стратегическото ползване на ключови ресурси и способности за подобряване на даден субект и за предефиниране на неговата стойност за всички заинтересовани страни.“ (Gong, Ribiere, 2021).

Обикновено за постигане на дигиталната трансформация са необходими технологии, които да са най-новите постижения в тази област и това да направи

конкурентни отделните субекти в международния бизнес. Към момента най-новите са: облачни технологии, интернет на нещата (Internet of Things), анализ на големи данни, машинно обучение (machine learning).

Всъщност при дигиталната трансформация трябва да се има предвид, че не само ползването на различни нови мобилни технологии, включително генеративен изкуствен интелект, са водещи за осъществяването ѝ. Комбинацията от технологии и дигитални активи, ресурси (човешки, финансови, знания), и дигитални способности са ключът за приложението на дигиталната трансформация във всяка организация или дейност (Hervé, Schmitt, Baldegger, 2021).

Дигиталната трансформация в компаниите се отразява върху преподаването в областта на бизнес науките, и особено в международния бизнес, където преобладава обучението чрез казуси. Разбира се, останалите форми на обучение и оценяване също са приложими, но при разглеждането на реални ситуации, студентите могат да се доближат до въпроси и предизвикателства, пред които са изправени конкретни компании.

Преподаването по международен бизнес изисква включването в процеса на въвеждане на нов материал на примерни казуси с компании, които извършват дейност в поне две различни държави.

Конкретните проблеми, които възникват в резултат на спецификите при преподаване по международен бизнес в контекста и на дигиталната трансформация, са следните:

- *Многоаспектност при представяне на информацията и засягане на различни области.* Представяне на теория и историята на конкретна ситуация, след което се разглеждат практическите дейности. Обикновено практическите решения могат да са различни в зависимост от условията, в които се намира компанията;
- *Динамиката в международната среда и на действащите процеси.* За подготовката на казусите се изисква време и проверка на фактите и процесите. Но динамиката в международната среда изисква не повече от ден-два преди неговото включване в часовете да се осъвремени и актуализира.

Позиционирането на компаниите в международна среда днес зависи до голяма степен от тяхната дигитализация. След премахване на физическите граници и преминаването на търговията и основните процеси в интернет пространството, значително се намалиха и всички видове разходи за компаниите и тяхната мобилност при вземане на решения.

- *Ускорена дигитализация и непрекъснато въвеждане на нови технологии в бизнеса.* Въвеждането на мобилните и облачните технологии, както и дейностите, базирани на различните алгоритми и големи данни, създадоха нови възможности за компаниите. Въсъщност чрез използването на технологиите специалистите по големи данни могат да извлекат достатъчно информация за крайните потребители и тяхното поведение. (Pereira, Duraó, Moreira, Veloso, 2022). Това непрекъснато променя начина

на представяне на информацията и изисква запознаване с технологиите, прилагани в компаниите.

- *Прилагане на изкуствен интелект в преподаването и оценяването.* Генеративните изкуствени интелекти предоставят доста полезни отговори на поставените въпроси, като това се основава на анализи на големи обеми от данни. Отделни автори посочват различни резултати от тестването на ChatGPT за образователни цели, като той се представя в някои области значително по-добре в сравнение с други. Например, в областта на финансите, програмирането, математиката и обществени въпроси, той се справя доста добре спрямо подготовката на обучителни материали за преподавателите и учителите. Но не така стоят нещата при обучаемите (студенти и ученици), където генеративният изкуствен подвежда или „халюцира“ по отношение на информацията за потребителите (Gill, Xu, Patros and others, 2023)

Друг въпрос, който стои при ползването на изкуствен интелект за създаване на съдържание е чие е авторството на крайния продукт, който е предоставен за оценяване от преподавателя – на собствениците на изкуствения интелект или на студента (Георгиева, 2023).

Примерни решения за посочените проблеми в преподаването по международен бизнес са следните:

- ✓ *Многоаспектност при представяне на информацията и засягане на различни области.* Решенията са свързани с проверяване на актуалната информация преди представянето пред студентите и посочване на новите технологии, които са въведени в бизнеса. Това изисква и запознаване с дейностите на новите технологии и тяхното приложение;
- ✓ *Динамиката в международната среда и на действащите процеси.* Със сигурност при подготвянето на казуси е важно да се провери регулаторната среда и настъпилите дигитални промени в средата. Освен това е необходимо да се представят интерактивно възможните решения и да се посочат причините за промените.
- ✓ *Ускорена дигитализация и непрекъснато въвеждане на нови технологии в бизнеса.* Това изисква от преподавателите да са винаги подготвени за новостите в технологиите и тяхното приложение в международния бизнес. Освен предварителната подготовка, решение в случая е включването на гост-лектори от практиката или участие на студентите в работния процес в практиката при прилагане на новите технологии. Така ще могат по-лесно да разберат какви са причините за непрекъснатото въвеждане на конкретните дигитални технологии.
- ✓ *Прилагане на изкуствен интелект в преподаването и оценяването.* Дигиталната трансформация на образованието изисква всеки университет да включи в обучението на студентите иновативни подходи, базирани на технологиите, чрез които да са подготвени за практиката след своето завършване (Белоев, Смрикаров, Василев, Георгиев и др., 2023). Ползването на изкуствения интелект в преподаването дава възможност на студентите да развият своите умения при боравене с генеративен

изкуствен интелект. В същото време студентите трябва да продължават да изграждат своите знания и умения и независимо от новите технологии, така че да могат да мислят критично и да предлагат самите те иновативни решения при конкретните казуси.

Остава ангажимент на преподавателя предварително да се запознава с технологичните нововъведения и да се подготвя за всяка лекция.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дигиталната трансформация в преподаването всъщност не е само ползване на различни нови технологии като начини за представяне на информацията на студентите. Ключът за дигиталната трансформация в университетите е комбинирането на няколко елемента: 1. Дигитални технологии; 2. Наличието на ресурси (финансови, човешки и знания); 3. Способности за представяне на информацията на студентите.

Освен това самото висше училище трябва да има нагласата за своето стратегическо развитие, за да могат дигиталните технологии и иновации да се приложат успешно. Всъщност това е по-дългосрочният хоризонт за университетите и за постигането на техните цели.

Другото важно нещо, което освен в бизнеса се прилага и в преподаването е дали хората имат необходимите умения, за да ползват тези технологии, които са приети. Това изисква от преподавателите да се интересуват и учат едновременно с новите технологии и бизнеса.

Така че балансът между ползването на технологиите, ресурсите и уменията в преподаването могат да подобрят съответната среда или висше училище и да предефинират ценностите на всички участници в процеса на обучение.

ЛИТЕРАТУРА

Белоев, Хр., Смрикаров, А., Василев, Цв., Георгиев, Цв., Смрикарова, Ст., Иванова, А., Иванова, Г., Стойкова, В., Арсова, Е., Алиев, Ю., Златаров, П. (2023). Визия за университета на бъдещето, Сборник доклади от Национална научно-практическа конференция „Дигитална трансформация на образованието – проблеми и решения, оценяване и акредитация“, Русенски университет.

Георгиева, А. (2023). Дефицити при дигиталното образование, Сборник доклади от Национална научно-практическа конференция „Дигитална трансформация на образованието – проблеми и решения, оценяване и акредитация“, Русенски университет.

Gill, S., Xu, M., Patros, P., Wu, H., Kaur, R., Kaur, K., Fuller, S., Singh, M., Arora, P., Parlikad, A., Stankovski, V., Abraham, A., Ghosh, S., Lutfiyya, H., Kanhere, S., Bahsoon, R., Rana, O., Dustdar, S., Sakellariou, R., Buyya, R. (2023). Transformative Effects of ChatGPT on Modern Education: Emerging Era of AI Chatbots. Internet of Things and Cyber-Physical Systems. 4. 10.1016/j.iotcps.2023.06.002, https://www.researchgate.net/publication/371347113_Transformative_Effects_of_Chat_GPT_on_Modern_Education_Emerging_Era_of_AI_Chatbots

Gong, Ch., Ribiere, V. (2021). Developing a unified definition of digital transformation, Technovation, Volume 102, 2021, ISSN 0166-4972,

<https://doi.org/10.1016/j.technovation.2020.102217>,

(<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0166497220300894>)

Hervé, A., Schmitt, C., Baldegger, R. (2021). Digitalization, entrepreneurial orientation & internationalization of micro-, small-, and medium-sized enterprises. *Technology Innovation Management Review*, <https://arodes.hes-so.ch/record/7542?v=pdf>

Pereira, C., Durao, N., Moreira, F., Veloso, B. (2022). The Importance of Digital Transformation in International Business, *Sustainability* 14, no. 2: 834. <https://doi.org/10.3390/su14020834>